

Áhrif vaxtaviðmiðs á lífeyrisgreiðslur

Bjarni Guðmundsson cand.act.
tryggingastærðfræðingur

Áhrif vaxtaviðmiðs á lífeyrisgreiðslur

- Almennt um hugtakið vaxtaviðmið
- Töluleg áhrif breytinga
- Aðrir þættir, viðbrögð lífeyrissjóða
- Í dæmum sem kynnt verða eru notaðar ísl. Lífslíkur 2004-2008, meðaltal örorkureynslu ísl. lífeyrissjóða 1998-2002, 50/50 karlar/konur 67 ára lífeyriskerfi, aldurstengt réttindakerfi og algeng ákvæði um makalífeyrisrétt.

Hvað er ávöxtunarviðmið lífeyrissjóðs

- Hluti af mati á kostnaði við lífeyriskerfi
- Vextir mikilvægir – til einföldunar settir sem föst tala
- Hjú sjóði án bakábyrgðar ræðst lífeyrisréttur í reynd af ávöxtun sjóðsins, ekki áætlun

Þýðing ávöxtunarviðmiðs fyrir útreikninga dæmi af nýjum lífeyrissjóð, allir 25 ára við inngöngu

Tryggingafræðileg uppsetning

	Núvirði greiðslna	Hlutfall
Iðgjöld	14,0	
Alls	14,0	
Ellilífeyrir	9,4	67%
Örorkul.	3,5	25%
Makal.	0,8	6%
Barnal.	0,3	2%
Alls	14,0	

Greiðslur án áfvöxtunar

	Greiðslur	Hlutfall
Vextir	46,0	64%
Iðgjöld	25,6	
Alls	71,6	
Ellilífeyrir	56,5	79%
Örorkul.	9,5	13%
Makal.	5,0	7%
Barnal.	0,6	1%
Alls	71,6	

Hvað ávöxtunarviðmið lífeyrissjóðs er ekki

- Krafa um að allar fjárfestingar nái 3,5% raunávöxtun
- Meðaltal af $\geq 3,5\%$ væri væntanlega hærra en 3,5
- Markmið fyrir fjárfestingar

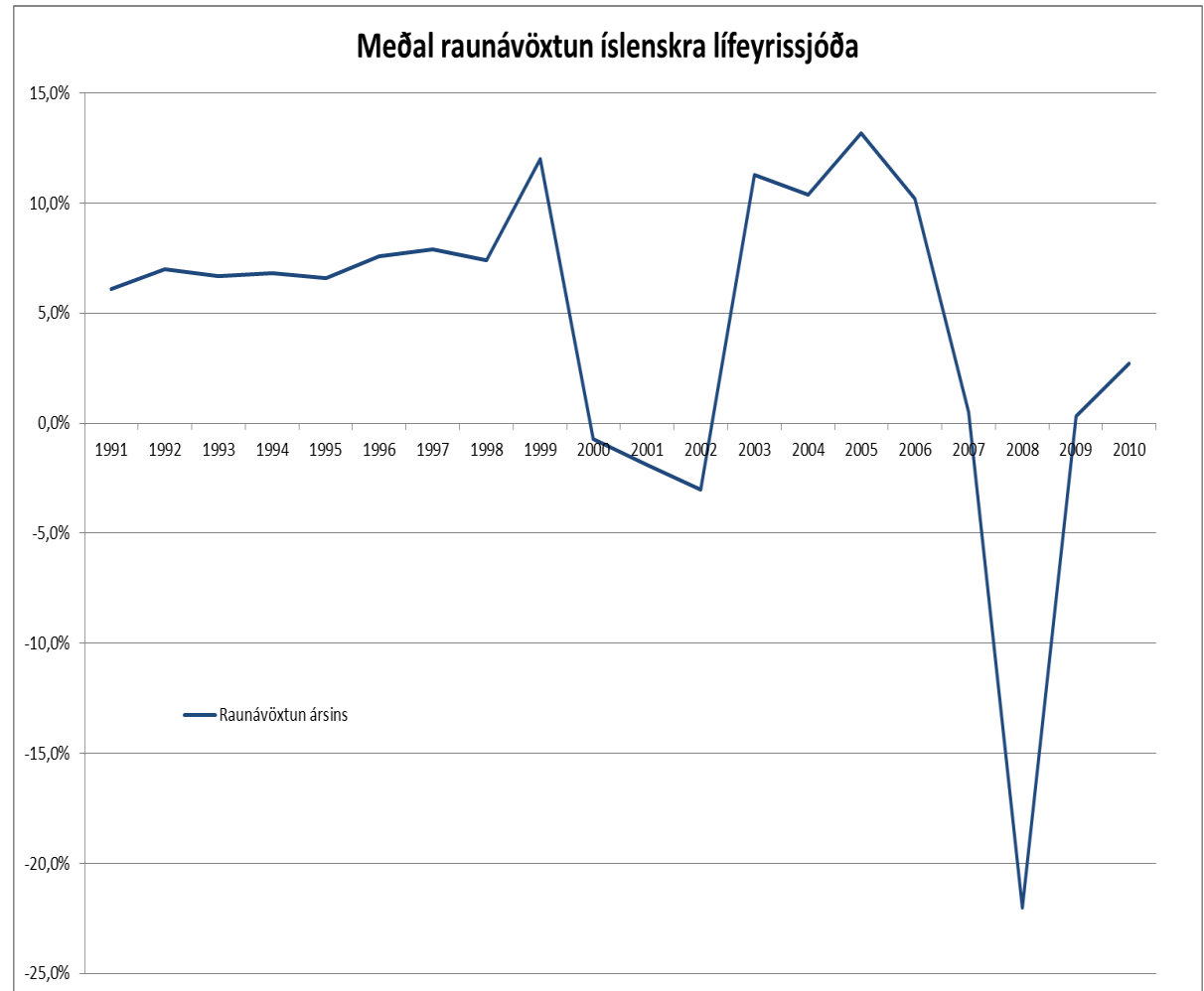
Hvenær verður 3,5% að viðmiði ?

- 10% iðgjald löngu á undan vaxtaviðmiðinu
- Nefnd um endurskoðun lífeyriskerfisins 1988 miðar við 3,5% og verðtryggingu
- Tekið upp hjá lífeyrssiðum á næstu árum
- 1995 samkomulag og lög 1997
- Viðmiðið er nú í rg. 398/1998, og samþykktum sjóða gegnum réttindatöflur

Söguleg ávöxtun 1991-

Meðal raunávöxtun ísl. lífeyrissj. (heimild LL)

Alm.ár	Ávöxtun ársins	Árs.ávöxtun til 2010
1991	6,1%	4,1%
1992	7,0%	4,0%
1993	6,7%	3,9%
1994	6,8%	3,7%
1995	6,6%	3,5%
1996	7,6%	3,3%
1997	7,9%	3,0%
1998	7,4%	2,7%
1999	12,0%	2,3%
2000	-0,7%	1,4%
2001	-1,9%	1,6%
2002	-3,0%	2,1%
2003	11,3%	2,7%
2004	10,4%	1,5%
2005	13,2%	0,1%
2006	10,2%	-2,3%
2007	0,5%	-5,2%
2008	-22,0%	-7,0%
2009	0,3%	1,5%
2010	2,7%	2,7%

Reglur um réttindaöflun

- Lengi vel voru ekki ákvæði í lögum um réttindaöflun
- Núverandi reglur hins vegar fastmótaðar :
  - Réttindi ákveðin við greiðslu iðgjalds, verðtryggt
  - 1,4% meðalréttindaöflun á 40 ára tímabili
  - Réttindakerfi er miðað við 3,5% vexti
- En, þetta er þó háð eignastöðu, það er heimilt (á) að skerða áunninn rétt
- Réttindakerfi verður þó áfram að standast lágmark og 3,5% forsendu
- Þessar fastmótuðu reglur kunna að stuðla að því að litið verði á 3,5% vaxtaviðmiðið sem takmark í sjálfu sér við val fjárfestinga

Áhrif lækkunar vaxtaviðmiðs frá 3,5% á skuldbindingar

Reiknað er hve mikið þyrfti að lækka réttindi til að mat
skuldbindinga yrði óbreytt frá því sem er m.v. 3,5%

Aldur sjóðfélaga	Vextir 3%	Vextir 2,5%
20	-21,3%	-38,5%
30	-18,2%	-33,3%
40	-15,0%	-27,9%
50	-11,5%	-21,8%
60	-7,7%	-14,9%
70	-4,1%	-8,1%
80	-2,8%	-5,5%
90	-1,6%	-3,2%

Áhrif lækkunar vaxtaviðmiðs frá 3,5% til hækkunar iðgjalds

Reiknað er hvað iðgjald þyrfti að verða til að gefa jafn mikil réttindi og 12% iðgjald gerir nú

Aldur	3,0%	2,5%
20	14,1%	16,6%
30	13,7%	15,7%
40	13,4%	15,0%
50	13,1%	14,3%
60	12,8%	13,7%

Áhrif lækkunar vaxtaviðmiðs frá 3,5% til að meðalréttindaöflun 25-64 haldist

Iðgjald til lágmarks- réttindaöflunar	Vaxta- viðmið
13,89	3,00
16,11	2,50

Áhrif þess að færa niður vaxtaviðmið

Dæmigerður lífeyrissjóður				Dæmigerður lífeyrissjóður			
	3,0%				3,5%		
Líflíkur FÍT, byggðar á íslenskri reynslu 2004-2008 100% Örorkulíkur FÍT, 1998-2002				Líflíkur FÍT, byggðar á íslenskri reynslu 2004-2008 100% Örorkulíkur FÍT, 1998-2002			
Eignir				Eignir			
	Áunnið	Framtíð	Heildar		Áunnið	Framtíð	Heildar
Eignir:	122.500,0		122.500,0	Eignir:	122.500,0		122.500,0
Fjárfestingagjöld:	-2.822,1		-2.822,1	Fjárfestingagjöld:	-2.578,0		-2.578,0
Endurmat:	8.288,2		8.288,2	Endurmat:	6.141,9		6.141,9
lögjöld:		53.810,9	53.810,9	lögjöld:		51.177,9	51.177,9
Samtals:	127.966,1	53.810,9	181.777,0	Samtals:	126.063,9	51.177,9	177.241,8
Skuldbindingar				Skuldbindingar			
	Áunnið	Framtíð	Heildar		Áunnið	Framtíð	Heildar
Ellilífeyrir:	109.833,2	49.906,1	159.739,3	1 Ellilífeyrir:	99.354,0	42.426,8	141.780,8
Örorkulífeyrir:	12.597,6	8.374,2	20.971,8	Örorkulífeyrir:	11.812,9	7.588,3	19.401,2
Makalífeyrir:	10.300,5	3.728,5	14.029,0	Makalífeyrir:	9.324,2	3.119,2	12.443,4
Barnalífeyrir:	55,0	827,0	882,0	Barnalífeyrir:	55,0	769,2	824,2
Kostnaður:	1.626,6	1.428,8	3.055,4	Kostnaður:	1.491,8	1.300,4	2.792,2
Samtals:	134.412,9	64.264,6	198.677,5	Samtals:	122.037,9	55.203,9	177.241,8
Mismunur:	-6.446,8	-10.453,7	-16.900,5	Mismunur:	4.026,0	-4.026,0	0,0
Hlutf. af skuld	-4,80%	-16,27%	-8,51%	Hlutf. af skuldb.	3,30%	-7,29%	0,00%

Áhrif þess að færa niður vaxtaviðmið

Dæmigerður lífeyrissjóður					Dæmigerður lífeyrissjóður			
3,0%					3% vextir			
lögjald hækkað í 13,89% og áunnin staða færð í fyrra hlutfall með 8% lækkun					Staða sjóðsins jöfnuð með skerðingu áunninns rétt um 12,8%			
Eignir					Eignir			
	Áunnið	Framtíð	Heildar			Áunnið	Framtíð	Heildar
Eignir:	122.500,0		122.500,0		Eignir:	122.500,0		122.500,0
Fjárfestingagjöld:	-2.822,1		-2.822,1		Fjárfestingagjöld:	-2.822,1		-2.822,1
Endurmat:	8.288,2		8.288,2		Endurmat:	8.288,2		8.288,2
lögjöld:		62.286,1	62.286,1		lögjöld:		53.810,9	53.810,9
Samtals:	127.966,1	62.286,1	190.252,2		Samtals:	127.966,1	53.810,9	181.777,0
Skuldbindingar					Skuldbindingar			
	Áunnið	Framtíð	Heildar			Áunnið	Framtíð	Heildar
Ellilífeyrir:	101.111,2	49.906,1	151.017,3	0,920589	Ellilífeyrir:	95.856,1	49.906,1	145.762,2
Örorkulífeyrir:	11.597,2	8.374,2	19.971,4		Örorkulífeyrir:	10.994,5	8.374,2	19.368,7
Makalífeyrir:	9.482,5	3.728,5	13.211,0		Makalífeyrir:	8.989,7	3.728,5	12.718,2
Barnalífeyrir:	50,6	827,0	877,6		Barnalífeyrir:	48,0	827,0	875,0
Kostnaður:	1.626,6	1.428,8	3.055,4		Kostnaður:	1.626,6	1.428,8	3.055,4
Samtals:	123.868,1	64.264,6	188.132,8		Samtals:	117.514,8	64.264,6	181.779,5
Mismunur:	4.098,0	-1.978,5	2.119,4		Mismunur:	10.451,3	-10.453,7	-2,5
Hlutf. af skuld	3,31%	-3,08%	1,13%		Hlutf. af skuldb.	8,89%	-16,27%	0,00%

Ávöxtunarviðmið lífeyrissjóða innan OECD

- Skýrsla OECD frá 2008 sýnir að í kerfum með óverðtryggð réttindi er algengt að viðmiðun vaxta sé 0 til 1% yfir verðbólgu, eða 0 til 1% raunávöxtun.
- Skoðum hvaða iðgjald það gefur til kynna til að halda óbreyttu réttindastigi:

Viðmiðunarvextir 0 – 1%

aldur	1,0%	0,0%
20	27,1%	37,8%
30	23,8%	31,6%
40	21,2%	26,9%
50	18,9%	22,9%
60	16,9%	19,6%

Lágm.iðg	1,0%	0,0%
25-64	25,4%	34,4%

Vaxtaviðmið sem eru of há / lág

- Ef viðmið er viðvarandi hærra en raunávöxtun sjóðs:
  - Gefur óraunhæfar væntingar
  - Getur leitt til of mikilla greiðslna til lífeyrisþega
- Ef viðmið er viðvarandi lægra en raunávöxtun sjóðs:
  - Sjóðfélagar geta fengið minna greitt enávöxtun sjóðsins á fjármunum þeirra gæfi möguleika á

Verkefni lífeyrissjóða:

framfærsla að lokinni starfsævi

1991 – Reikniforsendur lífeyrissjóða			
	Karl	Kona	
Meðalævi	74,9	80,6	
Vinnuævi			
25-67	37,3	38,1	
E & Ö			
67-	11,4	15,2	
Ö25-67	1,56	2,44	
Hlutfall	35%	46%	41%

2012 – Reikniforsendur lífeyrissjóða			
	Karl	Kona	
Meðalævi	79,1	83,2	
Vinnuævi			
25-67	37,7	37,1	
E & Ö			
67-	14,2	17,2	
Ö25-67	2,33	3,96	
Hlutfall	44%	57%	50%

Sjaldan ein báran stök

- Horfur um lækkun vaxta
- Væntingar um áframhaldandi lengingu lífaldurs
- Afleiðingar hrunsins 2008
- Hófleg breyting vaxtaviðmiðs ein og sér hefði ekki róttækar breytingar í för með sér

Breytingar

- Líklegt að hækka þurfi iðgjöld og hækka lífeyrisaldur og í einhverjum tilvikum að skerða áunninn rétt vegna breyttra forsendna (lífs/örorku/fjárhagsáfalla)
- Ef litið er svo á að vaxtaviðmið sé of hátt kallar það á viðbótar hækkun iðgjalda / skerðingu áunnins réttar
- Ekki víst að breyting vaxtaviðmiðs ein sér væri nægjanleg
- Hugsanlega mætti ná sömu markmiðum fyrir sjóðfélaga og reglum um lágmarksréttindaöflun er ætlað með ákveðnum reglum um hvernig eignum sjóðsins er skipt
- Breytilegir vextir og breytingar á lífs- og örorkulíkum leiða til sífelldra breytinga á réttindum og réttindatöflum og kerfis sem erfitt er að átta sig á

Er dökkt framundan ?

Jón, 3,5% ávöxtun

- Byrjar að vinna 25 ára, tekur 25M lán til 40 ára. Laun 450 þús. á mánuði
- Á lánstíma:
- Afborgun af láni : 21,3% af launum
- Lífeyrissjóður : 12,0% af launum
- Alls : 33,3%

Gunna, 2,5% ávöxtun

- Byrjar að vinna 25 ára, tekur 25M lán til 40 ára. Laun 450 þús. á mánuði
- Á lánstíma:
- Afborgun af láni : 18,2% af launum
- Lífeyrissjóður : 16,1% af launum
- Alls : 34,3%